

О.Г. Мельник, А.В. Тодошук*, О.В. Мукан
*Львівська митниця,
Національний університет “Львівська політехніка”

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У МІЖНАРОДНИХ ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ДЛЯ АВТОМОБІЛЬНОГО СПОЛУЧЕННЯ

© Мельник О.Г., Тодошук А.В., Мукан О.В., 2012

Розглянуто та висвітлено сутність й особливості логістичного обслуговування у міжнародних пунктах пропуску для міжнародного сполучення, проаналізовано шляхи його покращення.

Ключові слова: митниця, митний контроль, міжнародний пункт пропуску, транспорт, логістичне обслуговування.

O. Melnyk, A. Todoshchuk*, O. Mukan
*Lviv Customs,
Lviv Polytechnic National University

THE IMPROVEMENT PROSPECTS OF LOGISTIC SERVICE AT THE INTERNATIONAL CHECKPOINTS ACROSS THE STATE BORDER FOR MOTOR-CAR CONNECTION

© Melnyk O., Todoshchuk A., Mukan O., 2012

In the article the essence and features of logistic service at the checkpoints across the state border are comprehensively studied and reflected; the ways of it improvement are analyzed.

Key words: customs, custom control, international checkpoint across the state border, transport, logistic service.

Постановка проблеми. Важливою ознакою сучасного розвитку світової економіки є інтенсифікація інтеграційних процесів, внаслідок чого відбувається значне зростання обсягів міжнародних перевезень товарів та збільшення чисельності міжнародних пасажиропотоків. Унікальне розташування України на транспортному перехресті Європи зумовлює необхідність постійного удосконалення інфраструктури міжнародних пунктів пропуску, впровадження сучасних технологій процедури митного контролю, посилення захисту економічних інтересів нашої держави, підвищення іміджу України у міжнародному співтоваристві. Саме у міжнародних пунктах пропуску обслуговуються всі подорожуючі, які в'їжджають в нашу країну, чи виїжджають з неї; здійснюється контроль за товарами, які ввозяться на митну територію України (вивозяться за її межі) та за транспортними засобами, які перетинають митний кордон України. Підвищення якості логістичного обслуговування у міжнародних пунктах є одним з основних завдань, які ставить перед собою Державна митна служба України. Для цього проводять численні зустрічі із представниками держав, які мають з Україною спільні кордони, постійно удосконалюється нормативно-правова

база, покращується інформаційно-технічне забезпечення міжнародних пунктів пропуску. Всі ці починання необхідно продовжувати: використовувати сучасні підходи, вивчати досвід іноземних держав, залучати науковців і практиків до реалізації поставлених цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-практичні засади удосконалення митної логістики є предметом дослідження багатьох науковців і практиків. Питання логістичного обслуговування у міжнародному контексті досліджували К.С. Костіна, Н.Н. Коцан, П.В. Пашко, А.В. Поліщук, Н.В. Пономарьова, Е.Б. Самсонов, Ю.М. Самолаєв, С.Н. Семка, І.Г. Смірнов, І.В. Співак, Д.В. Стаханов, В.Н. Стаханов, В.В. Ченцов та ін. [1–7]. У цьому контексті досліджуються особливості автомобільного та залізничного перевезення товарів, нормативно-правова база митного оформлення товарів та транспортних засобів у міжнародних пунктах пропуску, вивчається закордонний досвід. Незважаючи на значну кількість публікацій за цією тематикою, цей напрям дослідження потребує постійної уваги та моніторингу ситуації, оскільки перебуває у постійній динаміці.

Формулювання мети. Метою статті є всебічний аналіз, висвітлення сутнісних характеристик, вивчення напрямів розвитку та удосконалення логістичного обслуговування у міжнародних пунктах пропуску автомобільного сполучення.

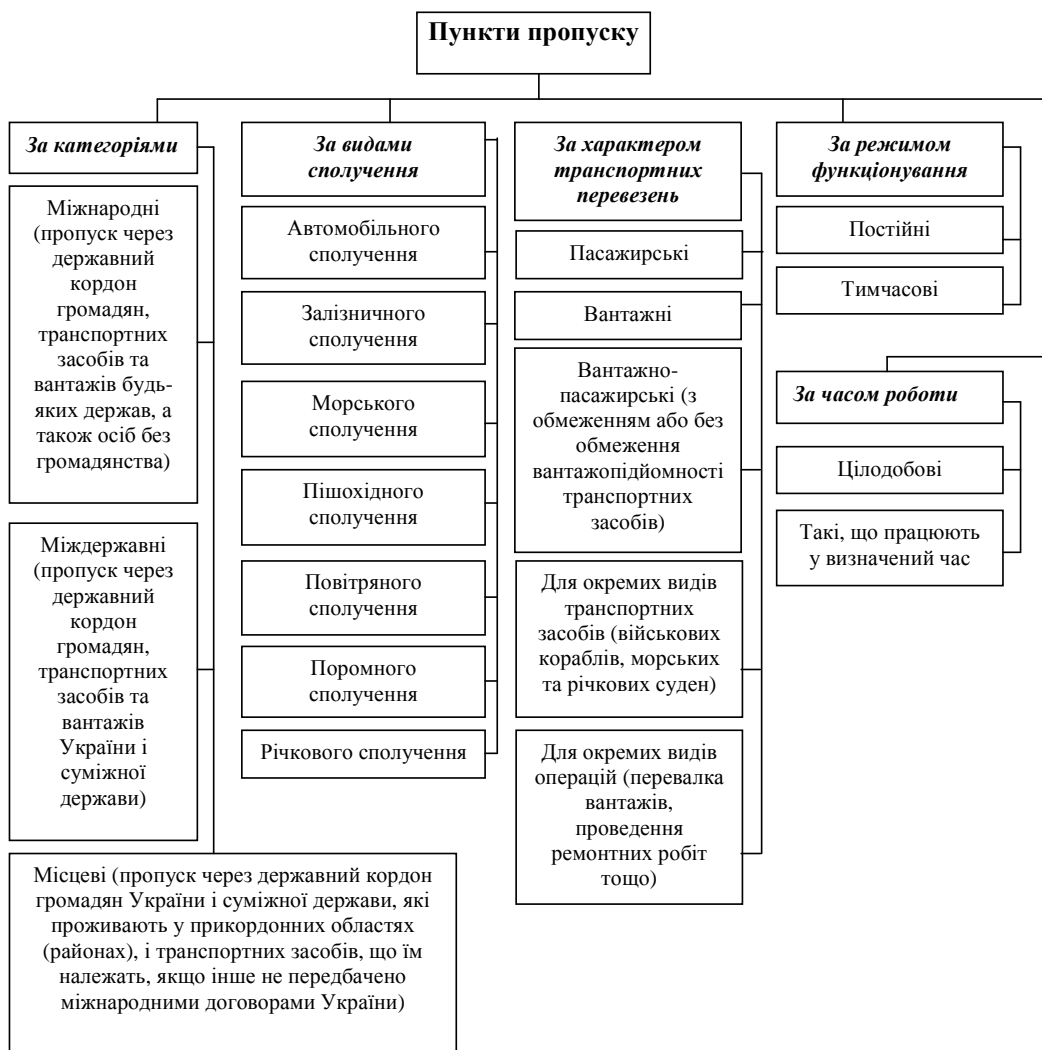
Виклад основного матеріалу. Загальна протяжність державного кордону України становить 6 992,982 км, з них 5 637,982 км – сухопутна ділянка та 1 355 км – морська ділянка. Загальна кількість міжнародних пунктів пропуску – 195 од., з них: автомобільні – 109 од., залізничні – 38 од., повітряні – 18 од., морські – 30 од.

Кабінет Міністрів України затвердив перелік пунктів пропуску через державний кордон України. Зокрема, відповідно до цієї Постанови міжнародними пунктами пропуску (МПП) на кордоні з Республікою Польща, протяжність якого 542,39 км, є такі: для автомобільного сполучення (Ягодин, Устилуг, Рава-Руська, Краківець, Шегині, Смільниця), для залізничного сполучення (Ягодин, Володимир-Волинський, Рава-Руська, Мостиська, Хирів) (рис. 2); на кордоні із Словацькою Республікою, протяжність якого становить 97,852 км, – для автомобільного сполучення (Малий Березний, Ужгород), для пішохідного сполучення та велосипедистів (Малі Селменці), для залізничного сполучення (Павлове, Чоп (Страж)); на кордоні з Угорською Республікою, протяжність якого 136,7 км, – для автомобільного сполучення (Чоп (Тиса), Дзвінкове, Косино, Лужанка, Вилок), для залізничного сполучення (Чоп (Дружба), Соловка); на кордоні з Румунією, протяжність якого 613,8 км, – для автомобільного сполучення (Дякове, Солотвино, Порубне), для залізничного сполучення (Дякове, Тересва, Ділове, Вадул-Сірет); на кордоні з Республікою Молдова, протяжність якого 1 222 км, – для автомобільного сполучення (Мамалига, Кельменці, Россошани, Сокиряни, Могилів-Подільський, Болган, Платонове, Кучурган, Маяки-Удобне, Старокозаче, Серпневе 1, Нові Трояни, Табаки, Виноградівка, Рені), для залізничного сполучення (Мамалига, Кельменці, Сокиряни, Могилів-Подільський, Слобідка, Кучурган, Фрікацей, Рені), для річкового сполучення (Ямпіль) та інші. Що ж до повітряного сполучення, то міжнародні пункти пропуску є у Львові, Ужгороді, Чернівцях, Івано-Франківську, Тернополі, Хмельницькому, Ізмаїлі, Одесі, Лиманському, Вінниці, Миколаєві, Кульбакіні, Херсоні, Сімферополі, Джанкої (тимчасовий), Севастополі, Керчі, Запоріжжі, Маріуполі, Луганську, Донецьку, Харкові, Дніпропетровську, Кривому Розі, Сумах, Рівному, Борисполі, Гостомелі, Києві (Жуляни), Черкасах, Сокольниках [3].

Пункт пропуску через державний кордон – це спеціально виділена територія на залізничних і автомобільних станціях, у морських і річкових портах, в аеропортах (на аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюють прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна. Класифікацію пунктів пропуску через державний кордон наведено на рисунку [8; 9].

Рис. 2. Міжнародні пункти пропуску на українсько-польському кордоні

Класифікація пунктів пропуску через державний кордон України

На міжнародні пункти пропуску припадає основний обсяг роботи зі здійснення митного контролю. Переважно наземним транспортом перевозиться продукція сільського господарства, харчової та легкої промисловості, будівельні матеріали та товари, що швидко псуються. Основні бюджетоформувальні товари, які перетнули митний кордон у МПП Львівської митниці, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Основні товари, які перетнули митний кордон України у автомобільних і залізничних МПП та митне оформлення яких було здійснено у Львівській митниці (січень–жовтень 2012р.) [10]

№ з/п	Назва товару згідно із УКТ ЗЕД	Товарна позиція згідно із УКТЗЕД	Сума митних платежів, млн. грн.	Частка загальних надходжень податків, %
1	Нафта або нафтопродукти	2710	937,5	22,6
2	Свинина свіжа, охолоджена або морожена	0203	187,5	4,6
3	Прокат плоский із заліза або нелегованої сталі	7210	121,3	3,0
4	М'ясо та харчові субпродукти свійської птиці	0207	104,2	2,6
5	Продукти, що використовуються для годівлі тварин	2309	96,4	2,4
6	Екстракти, есенції та концентрати з кави, чаю або мате	2101	86,0	2,1
7	Сало без пісних частин, свинячий жир та жир свійської птиці	0209	78,7	1,9

Значною мірою якість обслуговування та швидкість пропуску у МПП залежить від технічних можливостей та належної організації переміщення через міжнародний пункт пропуску. Сьогодні Державна митна служба України (ДМСУ) декларує курс на покращення рівня логістичного обслуговування громадян та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у міжнародних пунктах пропуску.

Основними напрямками покращення стану логістичного обслуговування у МПП автомобільного сполучення України є:

1. Інформаційний супровід роботи міжнародних пунктів пропуску:

- встановлення інформаційних електронних табло на шляхах міжнародного сполучення;
- висвітлення актуальної інформації про діяльність МПП у мас-медіа (радіо, телебачення, Інтернет);
- створення на офіційних веб-сайтах ДМСУ можливості здійснення віртуальних подорожей та попереднього ознайомлення зі специфікою проходження контрольних процедур у міжнародних пунктах пропуску;
- встановлення веб-камер у міжнародних пунктах пропуску для відеоспостереження за ситуацією в МПП в онлайн-режимі.

2. Визначення граничних термінів перебування у міжнародному пункті пропуску:

- товарів та транспортних засобів комерційного призначення (до 30 днів);
- автомобільного транспорту (до 5 днів) [11].

3. Оптимізування мережі пунктів пропуску (збільшення їх кількості). Сьогодні на 89 км ділянки українсько-польського кордону є один міжнародний автомобільний пункт пропуску та один міжнародний залізничний пункт пропуску на 107 км ділянки кордону. Для порівняння варто зауважити, що протяжність кордону між Німеччиною та Республікою Польща – 467 км, між цими країнами є 18 автомобільних пунктів пропуску, тобто один пункт пропуску на 25 км ділянки кордону. У Львівській митниці заплановано будівництво міжнародних пунктів пропуску в таких населених пунктах, як Угринів, Белз, Грушів, Нижанковичі, Мшанець, Боберка тощо. Також необхідно зазначити, що днями відбулося урочисте відкриття нового терміналу міжнародного автомобільного пункту пропуску “Матвеев–Курган” Таганрозької митниці (Російська Федерація), суміжного з п/п “Успенка” Східної митниці. Введений в дію сучасний пункт пропуску розташований на території Матвеево-Курганського району Ростовської області, поряд із селом Авіло-Успенка. Він розташований на 110-му кілометрі траси Ростов-на-Дону (Росія) – Донецьк (Україна) та включає автовокзал, бокс поглибленого огляду, будівлі кінологічної служби і об’єкти життєзабезпечення – все це значно відрізняється від споруд автопереходу, який працював за тимчасовою схемою. Пропускна спроможність нового міжнародного пункту пропуску розрахована на одну тисячу автомобілів за добу. Пункт пропуску тепер зможе забезпечити десять смуг руху взамін колишніх чотирьох. Міжнародний автомобільний пункт пропуску “Матвеев Курган”– “Успенка” працює в цілодобовому режимі. Функціональність нового комплексу і його інфраструктура дадуть змогу забезпечити баланс таких основних складових, як необхідний рівень контролю і достатній рівень комфорту при перетині кордону.

4. Будівництво та утримання пунктів пропуску спеціальним окремим органом влади. У сусідній Республіці Польща такі функції покладено на Підприємство з обслуговування пунктів пропуску при Воєводстві, в Російській Федерації – на Федеральне агентство з обслуговування державного кордону РОСГРАНИЦА.

5. Розвиток транспортної інфраструктури у міжнародних пунктах пропуску:

- створення сервісних зон перед пунктами пропуску;
- розвантаження під’їзних шляхів від вантажного автотранспорту;
- створення сприятливих умов для якісного задоволення потреб перевізників.

6. Впровадження у міжнародних пунктах пропуску сучасних технологій митного контролю (автоматизація систем контролю, мінімальний контакт між подорожувальниками та контрольними службами з метою скорочення часу переміщення через митний кордон товарів і перетину його фізичними особами).

7. Модернізація шляхів міжнародного сполучення (будівництво доріг до запланованих пунктів пропуску та між усіма діючими пунктами пропуску, створення концесії).

8. Удосконалення системи пропуску через державний кордон:

- проведення спільних обстежень (порівнянь) інфраструктури суміжних пунктів пропуску;
- здійснення хронометражу тривалості контрольних функцій задля визначення можливостей скорочення часу на проведення митного контролю.

9. Часткове покладання функцій державних видів контролю на митні органи (проведення попереднього документального контролю) та в перспективі – передача повноважень із здійснення контролю Державному підприємству “Служба міжнародних автомобільних перевезень” (СМАП). Спрощення та оптимізування митного оформлення товарів у МПП шляхом делегування митним органам функцій зі здійснення у пунктах пропуску державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарного, фітосанітарного та екологічного контролю у формі попереднього документального контролю дає змогу:

- забезпечити територіальну і процедурну цілісність (одноразовість) здійснення всіх видів держконтролю товарів, що переміщуються через кордон України;

- усунути надмірну кількість контролювальних органів у пунктах пропуску через держкордон;
- зменшити час загального процесу контролю, оформлення та пропуску вантажів у пунктах пропуску;
- скоротити черги транспортних засобів;
- спростити та мінімізувати процедури при проведенні всіх видів контролю.

У табл. 2 подано інформацію про середньодобові показники пропуску у МПП Львівської митниці автомобілів та громадян у 2012 р.

Таблиця 2

Показники роботи пунктів пропуску Львівської митниці у 2012 р.

Об'єкти митного контролю	Середньодобові показники пропуску	
	В'їзд в Україну	Виїзд з України
Вантажні автомобілі	942 од.	877 од.
Легкові автомобілі	4235 од.	4167 од.
Громадяни	15149 ос.	15896 ос.

Удосконалення роботи міжнародного пункту пропуску значною мірою залежить від співпраці держав-сусідів. Яскравим прикладом такої партнерської роботи є впровадження спільних українсько-польських проектів. Серед них: “Система раннього попередження про виникнення надзвичайних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон”, “FastWay”, “E-booking”, обмін інформацією про транспортні засоби з використанням “Системи контролю руху TCS”, “Зелений коридор”, проведення з митними органами інших країн спільного контролю переміщень через митний кордон та багато інших.

“Система раннього попередження про виникнення надзвичайних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон” набуває особливої ваги у період “пікових” навантажень МПП, що спостерігаються в літній час, під час проведення масштабних заходів (наприклад, футбольний чемпіонат Євро-2012, святкування в місті Умань Рош-Га-Шана прочанами-хасидами). Це нова форма обміну інформацією на рівні начальників постів, начальників митниць та Голів митних служб. Положеннями Системи передбачено інформування представників митної служби сусідньої країни про черги, якщо кількість оформлених транспортних засобів є меншою за оптимальну кількість, що визначена для конкретного пункту пропуску, а час очікування у черзі становить:

- у пасажирському русі понад 2 години;
- у вантажному русі понад 6 годин.

Статистичні дані свідчать, що на українсько-польському кордоні тривалість процедури в'їзду в Україну через “Червоний коридор” становить 1 год 47 хв, через “Зелений коридор” – 3 хв 15 с; час виїзду з України через “Червоний коридор” – 1 год 08 хв, “Зелений коридор” – 3 хв 07 с.

Застосування такої системи є важливим фактором забезпечення безпеки у міжнародних пунктах пропуску, дає змогу запобігати утворенню черг на кордоні, синхронізувати діяльність суміжних пунктів пропуску.

Проект “FastWay” спрямований на прискорення пропуску через державний кордон незавантажених транспортних засобів шляхом виділення для їх переміщення окремих смуг руху та здійснення їх спільного контролю на території однієї з суміжних держав. Такий проект реалізовується у міжнародному пункті пропуску для автомобільного сполучення “Краківець–Корчова” в напрямку виїзду з України / в'їзду до Республіки Польща. З Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби України до Інформаційної системи Республіки Польща передається така інформація:

- реєстраційний номер транспортного засобу;

- прізвище та ім'я водія;
- найменування фірми-перевізника;
- результати зважування транспортного засобу;
- кількість осіб у транспортному засобі;
- дата та час зважування.

Цей проект дозволяє значно підвищити пропускну спроможність МПП.

Реалізація проекту “Е-booking” дає можливість пришвидшити перетин державного кордону туристами, які планують відвідати інші країни. Туроператор завчасно повідомляє в Інформаційну систему ДМСУ та Інформаційну систему прикордонної служби України назву пункту пропуску, через який планується здійснення перетину державного кордону України; повну назву та адресу організатора виїзду; назву та адресу перевізника; інформацію про реєстраційний номер автобуса, кількість пасажирів, їх імена та прізвища, номери закордонних паспортів водія, гiда та пасажирів; маршрут та час прибуття у запланований міжнародний пункт пропуску.

Обмін попередньою інформацією про транспортні засоби з використанням “Системи контролю руху TCS” дає обом країнам можливість ефективніше протистояти порушенням митних правил та контрабанді. Українська чи польська сторона отримує інформацію про дату та час в'їзду транспортного засобу в контрольний пункт, його реєстраційний номер, вагу товару та транспортного засобу ще до фактичного перетину ним кордону [12]. Ця система дуже плідно працює на українсько-польському кордоні. Українська митна служба вже вийшла на формат аналогічних домовленостей з російськими колегами, білорусами, словаками, завершуються переговори з Угорщиною та Румунією.

Здійснення контрольних процедур на території однієї з країн дає можливість зменшити видатки на утримання пунктів пропуску. Це ще одна важлива форма взаємодії між митними службами країн-сусідів. Спільний контроль впроваджено відповідно до Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща. Наразі спільний контроль на українсько-польському кордоні здійснюється в пунктах пропуску “Смільниця–Кросценко” та “Устилуг–Зосін”. В одному місці по один бік кордону українські та польські митники і прикордонники здійснюють оформлення транспортних засобів, товарів та пасажирів, які перетинають кордон. Українська сторона пропонує поширити його дію на інші пункти пропуску на українсько-польському кордоні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Незважаючи на вищевказане, для покращення логістичного обслуговування у МПП виникає необхідність у створенні належної матеріально-технічної бази з урахуванням потреб пропускну спроможності залежно від характеру та місця розташування МПП; у підвищенні вимог до кваліфікації, культури та етики поведінки працівників МПП; в удосконаленні системи управління ризиками на засадах формування спеціальних баз даних митниці; у придбанні спеціальних технічних засобів для проведення швидкісної експертизи транспортних засобів, товарів та осіб, що здійснюють переміщення через митний кордон України; у більш чіткому нормативно-правовому врегулюванні процедур митного контролю; у використанні науково-обґрунтованих підходів до управління чергами у МПП; у проведенні спільних заходів із митними органами суміжних країн.

1. Коцан Н.Н. *Контрольно-пропускна, фінансово-економічна та логістична функції митної діяльності України* / Н. Н. Коцан // *Географія і сучасність: зб. наук. пр. НПУ ім. М.П. Драгоманова*. – К.: Наукова думка, 2002. – Вип. 7. – С. 188–196. 2. Костіна К.С. *Використання зарубіжного досвіду щодо вдосконалення проходження митних процедур в Україні* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2010_14/u1014kos.pdf. 3. Пономарьова Н. В. *Аналіз логістичної організації процесу митної переробки вантажів* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://cyberleninka.ru/article/n/the-analysis>

of-the-logistics-organization-of-customs-cargo-processing. 4. Самолаев Ю.Н. Основы таможенной логистики: учебное пособие / Ю.Н. Самолаев. – М.: Альфа- М; ИНФРА-М, 2008. – 304 с.

5. Смирнов І.Г. Митна логістика та митна справа як чинники ефективності зовнішньої торгівлі України / І.Г. Смирнов // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2006. – № 1(24). – С. 27–33.

6. Співак І.В. // Вантажний митний комплекс як важливий елемент митної інфраструктури // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk-psp.kpi.ua/en/2009-3/09-3-14.pdf>.

7. Стаханов Д.В. Таможенная логистика / Д.В. Стаханов, В.Н. Стаханов. – М.: ПРИОР, 2000. – 96 с.

8. Постанова Кабінету Міністрів України № 751 від 18.08.2010 р. зі змінами та доповненнями від 22.06.2012 р. “Про затвердження положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю”. 9. Постанова Кабінету міністрів України № 528 від 13.06.2012 р. “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”. 10. Митна статистика // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>.

11. Митний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

12. Наказ Державної Митної Служби України № 1272 від 22.10.2010р. “Про проведення експерименту з обміну інформацією про транспортні засоби, які переміщуються в міжнародному пункті пропуску для автомобільного сполучення “Рава-Руська – Хребенне”, з використанням системи TCS”.